
КОГНІТИВНА ЛІНГВІСТИКА ТА ПРАГМАТИКА

Отримано: 20 квітня 2023 р.

Прорецензовано: 3 травня 2023 р.

Прийнято до друку: 5 травня 2023 р.

e-mail: zabolotna.olha@gmail.com

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0003-1452-3235>

e-mail: marta.s.haiduk@lpnu.ua

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0003-0392-3268>

DOI: 10.25264/2519-2558-2023-17(85)-24-27

Горін О. Р., Гайдук М. С. Колористична лексика у творенні емоційного та естетичного ефекту в поезії Сильвії Плат. *Наукові записки Національного університету «Острозька академія»: серія «Філологія»*. Острог : Вид-во НаУОА, 2023. Вип. 17(85). С. 24–27.

УДК: 821.111(73) – 1.09”19”

Горін Ольга Романівна,
асистент кафедри прикладної лінгвістики,
Національний університет “Львівська політехніка”
Гайдук Марта Степанівна,
асистент кафедри прикладної лінгвістики,
Національний університет “Львівська політехніка”

КОЛОРИСТИЧНА ЛЕКСИКА У ТВОРЕННІ ЕМОЦІЙНОГО ТА ЕСТЕТИЧНОГО ЕФЕКТУ В ПОЕЗІЇ СИЛЬВІЇ ПЛАТ

Поезія Сильвії Плат стала незаперечним фактом літературного життя англомовного світу, а завдяки численним перекладам, у тому числі і на українську мову, оприявленим впливом на інші літератури. Сильвія Плат належить до тих оригінальних авторів, чії твори не перестають дивувати читачів та критиків.

Сильвія Плат мало публікувалася за життя, після її смерті залишилися тисячі сторінок не лише поезії та роману, але й щоденники та епістолярна спадщина – невичерпне джерело для пошуку глибинних сутностей поетеси. Примітно, що збірка її поезії, що була видана її колишнім чоловіком, завойовала у 1982 році Пулітцерівську премію – нагороду, яку дають за нові літературні досягнення. Ця нагорода була присуджена за вірші, з моменту створення котрих на той час було уже більше двадцяти років.

Надзвичайно різноманітна тематика, мозаїка поетичного стилю є джерелом все більшої кількості досліджень у руслі як традиційного літературознавства, так і сучасних культурологічних, лінгвістичних та інтертекстуальних студій.

Основні мотиви та образи поетичних творів Сильвії Плат творяться докола теми жіночої самотності на тлі традиційно-патріархального розуміння її гендерної ролі та персональної фрустрації цієї самотності з використанням широкої палітри виражальних засобів поетичної мови та лінгвоментальних структур, що знайшли своє втілення у лексико-семантичних та стилістично-інтонаційних особливостях творчості поетеси. Стаття присвячена характеристиці колористичної лексики в поезії Сильвії Плат.

Ключові слова: колористична лексика, лінгвопоетика, ідіостиль, метафора, концепт, експресивний синтаксис.

Olha Horin,
assistant lecturer,
Department of Applied Linguistics,
Lviv Polytechnic National University
Marta Haiduk,
assistant lecturer,
Department of Applied Linguistics,
Lviv Polytechnic National University

COLOR VOCABULARY IN THE CREATION OF EMOTIONAL AND AESTHETIC EFFECT IN SYLVIA PLATH'S POETRY

Sylvia Plath's poetry has become an indisputable fact of the literary life of the English-speaking world, and thanks to numerous translations, including into Ukrainian, it has exerted an influence on other literatures. Sylvia Plath belongs to those original authors whose works never cease to amaze readers and critics.

Sylvia Plath published little during her life, after her death thousands of pages of not only poetry and novels, but also diaries and epistolary heritage remained – an inexhaustible source for searching for the deep essence of the poetess. It is noteworthy that the collection of her poetry, which was published by her ex-husband, won the Pulitzer Prize in 1982 – an award given for new literary achievements. This award was given for poems that were more than twenty years old at the time.

Very different topic, the mosaic of poetic style is the source of an increasing number of studies in the direction of both traditional literary studies and modern cultural, linguistic, and intertextual studies.

The main motives and images of Sylvia Plath's poetic works are created around the theme of female loneliness against the background of the traditional patriarchal understanding of her gender role and personal frustration with this loneliness, using a wide range of expressive means of poetic language and linguistic structures, which found their embodiment in lexical-semantic and stylistic intonation features of the poet's work. The article is devoted to the characteristics of the color vocabulary in Sylvia Plath's poetry.

Keywords: colorful vocabulary, linguopoetics, idiosyle, metaphor, concept, expressive syntax.

Система змістових та формально лінгвістичних особливостей текстів Сильвії Плат неодноразово привертала увагу критиків і дослідників. Індивідуальна манера письма Сильвії Плат дозволяє віднести її до представників ідіосинкратичного напрямку в американській поезії, що виробили власний своєрідний стиль, котрий поєднує традиційні форми з експериментаторством (Хрущ, 2012: 308).

Феномен лексем на позначення кольору в поетичних та прозових текстах полягає у подвійному семантичному втіленні: як абстрактна філологічна конструкція, котра має естетичний вимір, та як вербалізоване зорове відчуття навколишнього світу. За наявності усталених принципів кольоросприйняття у кожній окремій культурі спостерігаємо відмінність у семантичному навантаженні окремих кольорів і, відповідно, в їх лексичному відтворенні.

В історії вивчення слів – кольоронайменувань склалися лінгвістична, психологічна, культурно-антропологічна традиції. Дослідження кольорономінацій здійснюється в різних мовознавчих галузях – етимології, словотворі, ідіостилістиці, лінгвостатистиці, психолінгвістиці; для слів-кольороназв розроблені різноманітні класифікаційні схеми. Результати наукових спостережень містяться в роботах О. Василевича, Л. Зубової, Л. Пустовіт, Л. Ставицької, Р. Фрумкіної та ін.

Лексика на позначення кольору має в мовленні широкі семантико-стилістичні можливості. З огляду на це актуальним є аналіз кольороназв – однієї з найпоширеніших груп лексики. Безперечний інтерес становить наукове дослідження функціонування кольороназв у художніх текстах (І. Бабій, С. Григорук, Л. Іванова, Т. Ковальова, С. Носовець, Т. Яценко та ін.). Та попри всю різноманітність робіт і підходів до дослідження назв кольору в сучасній лінгвістичній науці проблема відзеркалення кольору в мові й досі є актуальною.

Особливо важливою вважається здатність митця через індивідуальне сприйняття світу відобразити його в поетичному слові, адже поезія – це вербальне мистецтво, що базується на оригінальному використанні мови. (Якобсон, 1991: 350-377) Відображення кольорових відтінків у всьому їх різноманітті – одне з найцікавіших і найскладніших завдань поетичної мови. Колір у поетичному творі є одним із засобів досягнення художньої виразності, емоційної насиченості, а ширше одним із засобів відображення індивідуально-авторського сприйняття світу. Варто зазначити, що вибір колірної палітри відображає особливості авторської моделі світу і підпорядкований задуму всього твору. Забарвлення поетичних образів у різні кольори, особливості колірної гами, різна частотність уживання кольороназв важлива особливість ідіостилу поета.

Численні спостереження в галузі лінгвопоетики переконують, що в поетичній мові назви кольорів є естетично проакцентованими, відзначаються багатством семантичних наповнень і виконуваних функцій. Н.Сологуб указує, що «утворювані використанням назв кольорів прирощення смислу пов'язуються з ідейно-художньою структурою твору, з індивідуальним стилем письменника, а також з культурно-історичними традиціями (Сологуб, 1991: 60).

Концептуальне значення кольору у творчості Сильвії Плат зазвичай «розчиняється» у змісті контексту в цілому, тобто колірні характеристики доповнюють загальний зміст поетичного твору, розширюють та поглиблюють його, але ні в якому разі не вступають з ним у протиріччя.

У вірші «The Bee Meeting» *Бджолина зустріч* бачимо символізм чорного, білого та червоного, який притаманний багатьом творам Плат.

Yes, here is the secretary of bees with her white shop smock,
Now I am milkweed silk, the bees will not notice.
They will not smell my fear, my fear, my fear

Creamy bean flowers with black eyes and leaves like bored
hearts.
Is it blood clots the tendrils are dragging up that string?
No, no, it is scarlet flowers that will one day be edible.

*Так, ось бджолина секретарка у білій магазинній блузі,
Тепер я білий шовк молочая, бджоли не помітять.
не почувуть мій страх, мій страх, мій страх.*

*Кремові квітки квасолі з чорними очима і листям як втомлені
серця.
Це згустки крові листовими вусиками тягнуться вверх як
струна?
Ні, ні, це багряні квітки, які одного дня стануть їстівними.*

Вживаючи назви «white shop smock», «milkweed silk», «creamy bean flowers», «black eyes», «scarlet flowers» поетеса не використовує банальних кольоропозначень, а створює непересічний метафоричний ряд, який подає як картинку природи – білі квіти квасолі з чорними серединками, кремові та червоні квітки (щодо останніх, то авторка вживає як метафору «згустки крові», так і означення «scarlet» – яскраво-червоний, багрянний). Поміж цієї візуалізованої лексики ми також бачимо позначення бджіл як суворих та небезпечних суб'єктів, а також бажання протагоніста сховатися, стати невидимою, можливо, навіть отруйною як сік молочая. Білизна героїні протиставляється чорному кольору, пов'язаному з образами бджіл – у поезії «The Arrival of the Bee Box» *Прибуття вулика* клубок бджіл описується як сердите копірвання «чорного на чорному» (black on the black, angrily clambering), в «Wintering» *Зимівля* бджоли зображені як куля з мас, які є «чорною свідомістю» протипоставленою *посмішці сніжної білизни* (black, mind against all that white, the smile of the snow is white).

В контексті творчості Сильвії Плат білий колір має як гендерну співвіднесеність з жіночим світом, так і стійкий зв'язок з мотивами стерильності, безпліддя, смерті. Варто зазначити, що білий – це не лише колір чистоти. Він перетворюється на колір лікарняної палати, халатів, бинтів, колір, що позбавляє індивідуальності. Часом білий колір набуває контрастного значення, символізуючи нерухомість та смерть.

Білий – іноді колір безтурботності, спокійний, який підкреслює спокійне ставлення жінки до реальності та душевного стану.

Чорний – зловісний колір, який набуває більш загрозливих відтінків, втілення зла, морального гноблення. Даний колір підкреслює почуття страху, усвідомлення того, що поетеса являється жертвою чоловічої переваги. Ця домінуюча семантика чорного кольору використана Сильвією Плат і в романі «The Bell Jar».

Не менше семантичне навантаження має і червоний колір у творчості Сильвії Плат. Цей колір часто символізує життя, іноді біль та небезпеку. У вірші «The tulips» *Тюльпани* квіти не стають уособлення радості, як звично це подає так зване «жіноче» сприйняття, а створюють доволі зловісний настрій. Принесений в лікарню букет тюльпанів символізує для авторки її ув'язнення, несвободу, адже букет свіжих квітів сприймається як спостерігач із зовнішнього світу, тому червоний колір викликає неспокій, так само білий нагадує дитячі пелюшки, що для Сильвії Плат, як ми знаємо, було символом внутрішньої безпорадності, а отже – зовнішньої загрози:

The tulips are too red in the first place, they hurt me.
Even through the gift paper I could hear them breathe
Lightly, through their white swaddlings, like an awful baby.
Their redness talks to my wound, it corresponds.
They are subtle: they seem to float, though they weigh me down,
Upsetting me with their sudden tongues and their color,
A dozen red lead sinkers round my neck

*Тюльпани надто червоні по-перше., вони роблять мені боляче.
Навіть через подарунковий папір я могла чути, як вони дихають
Злегка, через свої білі сповивані пелюстки, як жахлива дитина.
Їх червоність говорить з моєю раною, вона відповідає.
Вони є тонкими: вони, здається, плавають, хоча вони тягнуть
мене донизу
Засмучують мене своїми раптовим говорінням і їх кольором,
Дюжина червоних свинцевих грузил на шию*

Індивідуальна манера Сильвії Плат втілюється у використанні нею «кольорової» лексики в оригінальних постичних конструкціях. Наприклад, в одній з ранніх поезій *Southern Sunrise Південний схід сонця* поетеса вживає лише дві лексеми на позначення кольору (зелений та червоний), але завдяки підібраним метафорам створюється надзвичайно реалістична картина південного пейзажу:

Color of lemon, mango, peach,
These storybook villas
Still dream behind
Shutters, thier balconies
Fine as hand-
Made lace, or a leaf-and-flower pen-sketch.
+
A green crescent of palms Sends up its forked
Firework of fronds.
+
Rises the round red watermelon sun

*Про ці казкові вілли кольору лимону, манго, персику
Досі мрію позаду віконниць, а
їх балкони
гарні як мереживо ручного плетіння,
або малюнок-квітково-листяний.
+
Зелений півмісяць пальми
Посилає феєрверк з роздвоєного листя.
+
Сходить сонце червоним кавуном*

Також в одній з ранніх поезій «Departure» *Відправлення* ми знаходимо влучне використання колористичної лексики, яка створює настрій та візуалізує образ:

The figs on the fig tree in the yard are green;
Green, also, the grapes on the green vine
Shading the brickred porch tiles.

*Смокви на фіговому дереві у дворі – зелені
Зелений також виноград на зеленій лозі
у затінку ганку під цегляно-червоною черепицею.*

Цікаве словотворення бачимо у лексемах «Sun's brass, the moon's steely patinas» *мідне Сонце, сталева платина Місяця*. І хоча головним мотивом цього вірша є відчай від безгрошів'я, злиднів, і останні строфи мають багато метафоричних означень іншого емоційного наповнення, наведені приклади дають підставу вважати Сильвію Плат майстринею образного поєднання кольоронайменувань, які виступають у ролі емоційних метафор. Сильвія Плат часто поєднує колористичні прикметники з іменниками, що насичують колір та підсилюють враження, наприклад: «cobalt sky, A diamond-paned window, Zinc-white snow» *кобальтове небо, вікна скляно-діамантові, цинково-білий сніг* (Yaddo: The Grand manor *Яддо: великий маєток*) або «gray as these March sticks» *сірі як березневі гілки* (Among The Narcissi *Серед нарцисів*).

Досліджені нами лексико-семантичні та синтаксичні особливості поетичного ідіостилю Сильвії Плат на прикладі окремих творів дозволяють показати багатство колористичної лексики поетеси, яку вона використовує для творення емоційного та естетичного ефекту. На прикладі віршів так званого «бджолиного циклу», а також деяких поезій умовно «пейзажного» змісту ми з'ясували, як саме за допомогою слів – кольоронайменувань та споріднених метафор досягається експресія у показі природних стихій, емоційного стану авторки та значущості тих чи інших проявів внутрішнього та зовнішнього світу. Вважаємо безумовно важливим та потенційно мотивуючим інших дослідників наше звернення до особливостей експресивного синтаксису вибраних поетичних творів Сильвії Плат. Її на позір недбалий стиль у деяких поезіях є виявом вищої естетичної майстерності для показу думок і почуттів, котрі вона прагне висловити та донести до читача. Метрика, строфіка, акцентуація у віршах поетеси свідчить про її талант добирати саме таку форму поетичного тексту, яка найбільше сприяє задумові авторки донести до читача власні думки та почуття. У поетичній творчості Сильвії Плат є приклади усіх типів строф, які знає сучасна поезія. Таким чином, мовна особистість Сильвії Плат демонструє нам усе багатство її художнього ідіостилю та поетичного мовомислення.

Як можна побачити на здійсненому нами вибіркового аналізу колористичної лексики, мовна індивідуальність Сильвії Плат яскраво присутня в її поезії.

Література:

1. Хрущ Л.М. Гендерні особливості поезії Сильвії Плат та Єлізабет Бішоп. *Наукові записки. Серія філологічна*. Острог: Вид-во НаУ «Острозька академія», 2012. Вип. 27. С. 308–309.
2. Якобсон, Р. Лінгвістика і поетика. *Стиль у мові* / за ред. Т. Себеок. Кембридж: видавництво Масачусетського технологічного інституту, 1960. С. 350–377.
3. Сологуб Н. М. Мовний світ О. Гончара. К.: Наукова думка, 1991. С. 60.
4. Усі цитування здійснюються за виданням: Plath S. The collected poems. HarperCollinsPublishers, New York, United States, 2018. 384 p.

References:

1. Khrushch L.M. Gender features of the poetry of Sylvia Plath and Elizabeth Bishop. *Scientific notes. Philological series*. Ostroh: National University "Ostroh Academy", 2012. Vol. 27. PP. 308–309.
2. Jakobson R. Linguistics and Poetics. *Style in Language* / ed. T. Sebeok. Cambridge: Massachusetts Institute of Technology Press, 1960. P. 350–377.
3. Sologub N.M. Linguistic world of O. Honchar. K.: Naukova Dumka, 1991. P. 60.
4. All citations are made according to the publication: Plath S. The collected poems. HarperCollinsPublishers, New York, United States, 2018. 384 p.